

pítani. Ezzel kapcsolatban követelte az általános kötelező népiskolát, megfelelő iskolai könyvtárak szervezését, a tanulók érdeklődésével számoló tankönyvek kiadását és módszerek alkalmazását. Idővel mindjobban terjedt és mélyült a német pedagógiai mozgalmaknak és irányoknak befolyása, amiben — elég eredeti módon — a franciáknak is jelentős szerep jutott Staëlnének és V. Cousin-nek fentemlített munkái útján, amelyek angol, sőt részben amerikai fordításai révén az új világban is ismertté lettek. Szerzőnk szerint a német pedagógiának ezt a jelentős befolyását a német szakkörök szóval és írásban ismételtelen elismerték.

Schneidernek megállapításai, cikkeinek töredékessége ellenére, két, felette érdekes és fontos elvi tanulsággal szolgálnak. Egyrészt, hogy egy állam sem zárkozhatik el teljesen és tartósan a többieknek rokon mozgalmától, tehát helyesen rendszerint kölcsönhatásokról lehet szó; másrészt, hogy ezek észszerűen csak addig terjedhetnek, amíg nem kerülnek ellentétbe, összeütközésbe a fennálló politikai légkörrel és a nemzeti, faji jelleggel. Így például *Ferrière* meggyőzően mutatta ki, hogy a német munkaiskolának és a cselekvés iskolájának gyenge francia visszhangja a sajátos francia népjellemmel függ össze és ellenkezik a franciák logikájával és szociális dogmatizmusával.

K. F.

Magyar pedagógia Csehszlovákiában.

A Pedagógiai Évkönyv, mely *Krammer Jenő* gondos szerkesztésében most jelent meg, komoly eseménye a csehszlovákiai nevelési irodalomnak, de jelentékeny eseménye az utolsó két évtized magyar szellemtörténetének is. A történeti változások nagy eltolódásokat hoztak létre, de az életakarátnak és a szellem életének nem lehet mesterséges úton gátat vetni. A szellem egy-egy nép ősi kultúrájából táplálkozik, törhetetlen és mindig megújítja önmagát.

Az utódállamok irodalmi eseményeivel kapcsolatosan gyakran esett szó a magyar szellem integritásáról. Elvágva az anyaországtól mind a három szellemterületen az elbénulás után is felfrissült, újraéledt a magyar irodalom, akár régi hagyományokból táplálkozott, mint Erdélyben, akár új hagyományt teremtett, mint kisebb mértékben Jugoszláviában, nagyobb mértékben Csehszlovákiában.

Jogos a kérdés: vajjon az utódállamok magyar pedagógiai fejlődéstörténetében mutatkozott-e ez a szellemi integritás? Az elszakított magyarság oktatásügyével kapcsolatban a lezajlott világháború után *Kornis Gyula* könyve adott először felvilágosítást (*Az elszakított magyarság oktatásügye*, Bp. 1927.) főleg kultúrpolitikai szempontból; az erdélyi viszonyokkal való szembenézést *Jancsó Elemér* végezte el (*Az erdélyi magyarság életsorsa nevelésügyének tükrében*. Bp. 1935.), a szlovenszói viszo-

nyokról *Krammer Jenő* adott szociálpszichológiai beszámolót (*A szlovenszkói magyar serdülő lelki világa*. Bp. 1935.).¹

A megváltozott történeti helyzettel együtt megváltozott iskolaszervezetek és reformok lettek esedékessé, melyek ellentétesek voltak a régivel. A csehszlovák kormányzat a nyolcosztályos elemi iskola alapjára helyezkedett s ez megbénította az elemi oktatást, mely részben az egyházak kezén volt, ezek pedig a beállott változások után nem bírták a nagyobb anyagi terheket és még a kevés számú iskola fenntartása is nagy áldozatba került. A tanítóképzés is nehezebbé vált: 65 képző közül csak három magyar maradt, ezeket is át kellett szervezni, mert az állami képzők koedukációsak, érettségire előkészítő tanfolyamokkal dolgoznak.

A polgári iskolák számában és szervezetében is nagy eltérések vannak. A csehszlovák állam (ellentétben a románnal, mely a polgári iskolát beolvastotta a középiskolába) a polgári iskolákat szaporította, fejlesztette, hogy emelje vele a népkultúrát. Ebben a magasabb népművelésben a magyarságnak sem volt szabad elmaradnia és a csehszlovákiai magyar pedagógusoknak is intenzívebb munkát kellett végezniök. A kereskedelmi iskolák száma is nőtt — 1927-ben 103-ra emelkedett a számuk — s az öt magyar és hét vegyesnyelvű intézetben a reális irány szolgáltatásban állnak a kereskedelmi iskolák magyar pedagógusai. A középiskoláknak négy típusa is (gimnázium, reáliskola, reálgimnázium, reformreálgimnázium) a differenciálódás szellemét mutatja. Magyarul tanítanak 7 középiskolában, 2 tanítóképzőben, 16 polgári iskolában, 147 elemiben. A mientől eltérő kiválasztás, tanárvizsgák, szolgálati viszonyok új helyzeteket teremtettek s az első két évtized kettős küzdelemben folyt le. Az első kérdés ez volt: *hogyan lehet felnevelni az új nemzedéket?* a második: *hogyan lehet a régi tanerőknek az új viszonyokhoz alkalmazkodniok?* Az első kérdésre *Krammer Jenő* felelt előbb jelzett könyvében, a második kérdésre se maradtak adósak a válasszal. *A mi munkánk* — a Csehszlovák Vöröskereszt-Sarjadéknak *Farkas István* által szerkesztett kitűnő magyar melléklete — mesékkel, leírásokkal, hasznos és szociális tudnivalókkal látta el a gyermekeket és adott irányítást a nevelőknek. A középiskolások és az egyetemi hallgatók a kor szavát megértő lapban, *A Mi Lapunkban* tárták fel őszintén kívánságaikat. A *Magyar Tanügy*, a *Magyar Tanító*, az *Új Korszak* mind az általános kultúrpolitika, mind szakszerűség és az újabb módszertan szempontjából mindig hű képét adta Csehszlovákia kulturális életének.

A történelmi változás tragikus élményét győzelmesen élte át a magyar gényesz, a csüggedés évei után magára eszmélt, új látásmódra tett szert, az iskolában a nemek és nemzetek együttnevelése, a közéletben a címek jelentéktelensége s az egyszerűbb

¹ *Jancsó Elemér* és *Krammer Jenő* könyvére vonatkozóan l. *Kornis Gyula* méltatását a *Budapesti Szemle* 1937. júliusi számában, az utódállamok egyetemi oktatásáról szóló tanulmányban.

életformák, önképzőkörein belül a szociális munkaközösségek: mándezek a tényezők a történelem súlyos évtizedeiben kialakították és megedzették a csehszlovákiai magyarság kulturális és szociális lelkületét.

A harmadik kérdésre: *milyen tudományos színvonalat tudott elérni a csehszlovák magyar pedagógia?* — a *Pedagógiai Évkönyv* ad biztató feleletet. A feladat nem egyszerű. Tízennyolc év multán csaknem két évtized munkájáról kellene számot adni s ha ez térszüke miatt lehetetlen, a rövidre szabott közleményeknek is képet kell adniok arról, hogy a két évtized nem vezett kárba.

Krammer Jenő vezeti be a tanulmányorozatot és így jelöli meg az *Évkönyv* feladatát: „Pedagógiai évkönyvünk feladata nevelésügyünk kérdéseinek rendszeres, mélyreható vizsgálata, a neveléstudomány elméleti eredményeinek a mindennapos gyakorlattal való összehangolása, egyszóval hivatásunk tudatosítása. A pedagógiában bensőséges élő kapcsolatnak kell lennie lélektani kutatás és nevelői irányítás, metodikai elgondolás és közvetlen oktatói munka között. Minket Szlovenszkon nem fenyeget az a veszedelem, hogy elszakadunk a mindennapos valóságtól, egyszerűen azért, mert mindannyian közvetlenül a gyakorlat emberei vagyunk, nincsenek tudományos kutató intézményeink, nem igen érhetünk el tudományos sikereket, nem kerülhetünk tanszékre.“ E megállapítás azonban nem csüggedés, sőt inkább ösztönzés arra a kettős feladatra, hogy figyelni kell mind a magyar, mind a csehszlovák tudományos törekvéseket, nem tévesztve szem elől a nagy művelt nemzetek idevágó törekvéseit, mozgalmait sem. Ezen az egyetemes célon kívül más feladat is vár a kisebbségi magyar pedagógiára: az, hogy kapcsolatban maradjon a magyar étellel, vállalja a közművelődés, a népnevelés feladatát, megteremtse a hiányzó egyesületeket. „Ifjúságunk jövő boldogulásával való törődés, a pályaválasztás és az elhelyezkedés lehetőségeinek állandó szemmeltartása hovatovább mind szervezettebben összesző a tanítói és nevelői munkával. Tudnunk kell, hogy ezekben a törekvéseinkben milyen nehézségekkel kell találkozoznunk s nem szabad visszariadnunk azoktól.“ Az elméleti célkitűzéseknek és a gyakorlati eredményeknek hü tükre akar lenni az *Évkönyv*.

A mult évben elhúnyt jónevű pozsonyi pedagógus, *Krammer József Szakfelügyelői tapasztalatok* c. tanulmányának érdekesek a gondolatai nemcsak azért, mert írójukra jellemzők és igazolják, hogy a jó gondolatok apáról fiúra szállva folytatják termékenyítő munkájukat, hanem azért is, mert megmutatják, hogy napjainknak jelszová lett nevelési eszméit már elődeink is igyekeztek érvényesíteni. Az erkölcsi és az értelmi képzésről, az öntevékenységről ad *Krammer József* máig is friss érvényű gondolatokat. A kérdéseknek szabatos megfogalmazásáról látjuk, hogy *Krammer József* korának színvonalán állt, a tanuló öntevékenységét belső lelki tevékenységétől tette függővé. Sok

tanulás és elmélyedés nélkül el sem tudta képzelni a jó tanítót. „Igazi jó tanítóember el sem képzelhető ily magabaszállás, kérelhetetlen önkritika nélkül. A tökéletesedés, haladás alapfeltétele a hiányok felismerése, legfőbb akadálya pedig az önteltség, önszeretet, elbizakodottság.“ Nem mesterembereket, hanem jó tanárokat, tanítókat akar képezni, a következőkben foglalja össze, miért észlelhető még elmaradás iskoláinkban. 1. Félreértik a „kérdve-kifejtő“ tanításformát, s ahelyett, hogy „rávezetnék“ a gyermeket az igazságra, inkább „sugalmazzák“ neki azt a feletet, amelyre magának kellene rájönnie. 2. Kevés gyakorló pedagógus foglalkozik pszichológiai és pedagógiai tanulmányokkal. 3. A túlságosan érzékeny tanítói lélek sérelmesnek lát minden bírálatot. 4. Az egész testületnek eszményi egyetértésben kell a munkát végeznie. 5. A rokontárgyak közötti vonatkozásokat tervszerűen kell felhasználni. 6. Sematikus rajzokkal, vezérszókkal kell a tanulást elevenné tenni. 7. A gyermeket, ahol csak alkalom nyílik rá, háztartásban, erdőn-mezőn, megfigyelésekre kell szoktatni. 8. A helyi vonatkozásokat minél jobban ki kell aknázni; alig van olyan hely, ahol nem volt történeti esemény, ahol ne akadnának szemléltetni való földrajzi jelenségek, továbbá növényegyedek, kémiai és fizikai jelenségek tárgyalására is fel kell használni a helyi adatokat. „Aki nem halad, az elmarad“, ez a jelszava Krammer Józsefnek, és csakugyan igaz, hogy a jó nevelőnek folyton kell tanulnia.

Nánay Béla a legújabb magyar pedagógiai és lélektani törekvésekről ad tömören összefoglaló ismertetést. Nagy tárgy-szeretettel vázolja a pedagógusok és orvosok vállvetett munkáját. A lélektani irány, melyet a század elején *Ranschburg* és iskolája alapozott meg, ha önállóan fejlődött is, mégis megteremkenyítette a magyar pedagógiai életet s az akadémikus értékektől a gyakorlatiak felé irányította. A kísérleti lélektani iránnyal együtt fejlődött az alkati lélektan is, mely az idegrendszer és a lelki tényezők közti összefüggést vizsgálja. A lélektani kutatásnak új irányt szab a pszichoanalízis, mely ha nem kérészt is a neveléssel kapcsolatot, mégis azzal, amit megállapított, szolgálatot tett a nevelésnek. Az individuál-pszichológia is az ideges gyermekből indul ki, de kitzűzött célja a nevelés szándékaival vág egybe: „Minden ember célja érvényesülni, mint teljes értékű személy.“ Hogyan alakult meg a Magyar Gyermektanulmányi Társaság, hogyan bővült ki a gyermekismeret pedológivá, milyen elméleti eredményekre jutott nálunk a tehetségkutatás, kik állapították meg nálunk a neveléstudomány magyar feladatait, a magyar közoktatásügy fejlődését, az egyéni és a nemzetnevelés viszonyát? — ezekről a kérdésekről, tehát a *Nagy László, Imre Sándor, Kornis Gyula* munkairányáról tömören összefoglaló képet ad *Nánay Béla*. Túlságos nagy anyagon tekint át s ha itt-ott bíráló megjegyzéseket tesz, pl. hogy a szociális valóságba való beágyazás hiányzik a magyar pedagógiából, ezzel oly hiányra mutat rá, melyen a mai nehéz társadalmi körülmé-

nyek között egyesült erővel óhajt segíteni minden öntudatos pedagógus. Részletesen foglalkozik a szülők nevelésének, a jellemnevelésnek kérdésével, a művészi nevelés problémájával, ismerteti a magyar Montessori-iskolát s egyéb pedagógiai reformkísérleteket, az iskolán kívüli oktatás kérdéseit, s az utódállamok magyar nevelői mindebből nemcsak tájékozódást meríthetnek, hanem ihletést is.

Schiff Herbert Megjegyzések a gyakorlati lélektan körül címmel ír érdekes fejtegetést. Óvatosságra int a pszichológiai tanácsadásban, különösen az első alkalommal, a népiskola V. osztályában, mikor először kell döntően befolyásolni a gyermek további iskolaválasztását és életmunkáját. Nem szabad egyoldalúan a mennyiségi vagy a minőségi megnyilatkozásra tekintenünk, mert „egyik korban sem áll az intelligencia megnyilvánulása oly szétfűrhetően kapcsolatban az egész lényeg megnyilvánulásával, mint éppen ebben a korban“. Nem szabad tehát egy rosszul kidolgozott tesztből a tehetségek hiányára következtetni s a jó eredmény sem bizonyítja egyetlenül a tehetségek meglétét. A gyakorlati lélektan ma már jogot formál arra, hogy a fiatalok ember legfontosabb döntéseit útmutatóként befolyásolja. De itt jogosan felmerül a *pszichológus felelősségének kérdése is*: milyen feltételekkel kell rendelkeznie, hogy hivatását betöltse? A pszichológiai vizsgálat nevelési tanácsadással sőt pályaválasztási tanáccsal van egybekötve és ez fokozza a felelősséget. Schiff filozófiai érdeklődést, elméleti magatartást és állásfoglalást vár a pszichológustól.

Hyhlik Ferenc Pályaválasztási tanácsadás és pszichotechnika Csehszlovákiában cím alatt ismerteti a tanácsadók keletkezését, mai szerepét, a mai tanácsadó intézményeket, különleges pszichológiai laboratóriumokat, a diáktanácsadókat, melyeket a IV. és a VIII. osztály elvégzése után évről évre több tanuló vesz igénybe. Hangsúlyozza, hogy mivel a tanácsadók az egész állam érdekeit szolgálják, okvetlenül szükséges, hogy függetlenek legyenek és semmiesetre se legyenek érdekcsoportok kezében. A pszichotechnika módszereivel kimerítően foglalkozik, figyelmeztet rá, hogy a műszerekkel való mérést mérsékelni kell, számolni kell azzal, hogy az ember nem gép, hogy tulajdonságai rugalmasak, változók és pusztán technikai eszközökkel nem mérhetők fel. Nagyobb pszichotechnikai intézetek és tanácsadók az egész egyéniség feltárásával foglalkoznak, figyelembe véve az ember érzelmi életét, hajlamait, társadalmi környezetét stb. A tanácsadás mai feladatainak kitűnő felvázolása után jogosan hangsúlyozza, mennyire fontos a pszichológus egyéni képessége és rátermettsége. „A pszichológus a tanácsadóknak tudományos szakmunkát végez, egész ember kell erre a munkára és ezért ebbe a hivatalba csak olyan embereket szabad állítani, akik az ügy iránti mély érdeklődéssel, tudásukkal és ismeretükkel és tökéletes felkészültségükkel biztosítják a személyiség sikeres vizsgálatát és így a neki megfelelő helyet tudják biztosítani.

A modern pszichológia a praktikus élet központjává lett, az emberi társadalom szolgálatában áll, csak arra kell bízni, aki a nevelést a jelen és jövő komoly feladatának tekinti.“

Drien Károly a kisebbségi magyar iskolapolitika és a középosztály kérdéséről ír figyelemreméltó tanulmányt. Kiindul a két végletből, mely a magyar sorskérdést vagy az uralmi célokat követelő hivatalos szempontból mérlegeli, vagy az öncélú kisebbségi törekvés szempontjából. E felfogásokban ismét fokozatok vannak: az emberiség egységének öntudatát valló *Makkai Sándor* néhány éve azt hirdette, hogy a sok milliónyi kisebbség elszakítva nemzetének szuverénitása alól az igazi ember-testvériségre előkészítő hivatást tölt be, újabban (Láthatár, 1937. II.) azt vallja, hogy nem lehet a kisebbségi életformában fejlődőképes nemzeti életet élni, Drien Károly sem optimista, sem pesszimista álláspontot nem foglal el, nem értékeli túl a misszió tudatát és nem esik kétségbe a statisztika adatain, csak megállapítja azt a köteleességet, hogy amíg kisebbségek vannak, addig fáradhatatlanul kell dolgozni haladásukért; a túlzott optimizmus szerinte éppúgy árt, mint a Makkai-féle halál-ideológia, tehát az a fő, hogy a régi, tervszerületlen kultúrpolitikát célszerűbbel cserélje fel a magyarság. A középosztály nagyon meggyengült a történeti változások idején, az arisztokrácia a maga sajátos életét élve távol van a kisebbségi sorsproblémáktól, a városok polgársága erősen megfogyatkozott s a gazdasági válság folytán elproletarizálódott, a gimnáziumot végzett és falura kerülő egyének nem keverednek bele a közéletbe, az elhelyezkedés nehéz s mindez helyesebb iskolapolitikával kellene megjavítani. A csehszlovák magyar tanulóifjúság száma 140.000; ebből a középiskolások száma 5204, a polgári iskolásoké 7000, a többi 126.000 tanuló csak elemi képzésben részesül. „Nem számítva itt azt, hogy minden ezer lélekre még 559 analfabéta jut a csehszlovák 285 s a német 112-vel szemben. Ez a számbeli megosztás tükröződik a csehszlovákiai magyarság társadalmi struktúrájában is, amelynek majdnem 90%-a bizonytalan jövőjű proletár... Talán még érzékelhetőbbé tehetném ezeket a számokat, ha összehasonlítanám a csehszlovák német ifjúságnak hasonló statisztikájával. Nem teszem, mert az összehasonlítás még szomorúbb fényt vetne az iskolapolitikánkra s arra a kilátástalan küzdésre, amit az elemi iskolai képzettségű magyar fiúnak kell vívnia azokkal, akik egyszerre társadalmi és kultúrfőként vannak velük szemben.“ Drien azt gondolja, hogy a kisebbségi magyarság sorsán sokat lendítené, ha a nemrég kiadott polgári iskolákról szóló törvény lehetőségeit kihasználva polgári iskolák állításával emelné a népoktatás színvonalát. „Használjuk ki a lehetőségeket, szervezzük meg a bennünket megillető polgári iskolákat, hogy a magyar gyermek ugyanolyan öntudatos és képzett polgára legyen a köztársaságnak, mint a többi nemzeti-ségűek. Talán egy lépéssel előbbre visszük ezzel vajúdo középosztályunk kérdését is.“ Értékes tanulmányát egy Apácaiból

vett idézettel végzi Drien Károly: „Kelj fel, magyar nép s állíts végre iskolákat.“

Szerényi Ferdinánd A természet megismerése a mai iskolában címmel értekezik és rámutatva a régibb természetismertetésnek formai és leltározó módszerére, amellyel inkább a gyűjteményeket ismerték meg, mint az élő természetet, kis expedíciók szervezését ajánlja naplóírással és útvázlatokkal összekapcsolva s megosztva a munkát, hogy egyik tanuló az állatvilágot, másik a növényvilágot ismerje meg, a harmadik az emberi munka jelenségei iránt érdeklődjék stb. „A heurisztika a természet megismeréséhez vezet. Aki sárgult pergamentekből, felírásokból, elavult vagy akár legmodernebb könyvekből akarja megismerni vagy megismertetni, az bejuthat talán a természet szentélyének előcsarnokába, de maga a szentély sohasem tárul fel előtte. Közös munka eredménye a megismerés, tudássá mélyül a huxley-i szavak értelmében: *science is organised common sense* — a tudás szervezett köztudat. A heurisztikus módszer tudásban és erényekben egyaránt gyarapít, ezért a mának és holnapnak módszere a természet megismerésében.“

Wimberger Mária a rajztanítás új útjairól ír értekezést, hangsúlyozva, hogy a gyermekben éppen a rajzbeli közlésre igen nagy kedv és hajlam mutatkozik és az elemi iskolára hárul az a feladat, hogy a gyermekben szunnyadó készséget kifejlessze és célszerűen felhasználja mind az ismeretgyarapítás, mind a kézügyesség kifejlesztése szempontjából. Ennek a helyes módszereit ismerteti, utalva *Rothe Richárd* európai nevű rajzpedagógus könyvére s bizonyítva, hogy minden helyes rajztudásnak alapja a spontán gyermekrajz. Tanulmányában megvilágítja, mi ebben a tanító szerepe, mi a gyermek dolga, melyek a rajzolóok főtípusai, hogyan lehet a témát helyesen megválasztani. A jól előkészített órán az örömmel teljes alkotás láza zsong az osztályban. „Így nevelünk fel egy olyan generációt, mely mind a természethez, mind a művészethez sokkal közelebbi viszonyba került, mint a régi módszeren nevelt. Egy olyan generációt, mely mind a természet, mind a művészet örök szépségeivel szemben örömteli befogadásra kész lélekkel áll, mert önmagán, a maga gyermeki világában komolyan átélte azt az utat, mely a meg-látástól az alkotó munkáig vezet.“

Jánoska Tivadar Hozzászólás a normális tanításhoz címmel arra az eredményre jut, hogy az álló írás tempója sokkal egyenletesebb, fegyelmezettebb és még a gyorsan írt szöveg is sokkal olvashatóbb, mint a hasonló körülmények közt írt dőlt írású szöveg. Nemesak az írás analízisét tartja fontosnak a tanítás és a gyakorlati cél szempontjából, hanem az írás eszközeivel való foglalkozást is. „A jó töltőtollon kívül alig van íróeszköz, amely minden tekintetben megfelelné a követelményeknek. A normálírás vonalmentete kétségkívül a töltőtoll praktikus berendezéséhez alkalmazkodik, de gyártása még nem elég olcsó ahhoz, hogy minden iskolában nehézség nélkül beszerezhető

lenne. Igen érdekes és hasznos feladatot teljesítenének a tanítók, ha a tollak típusairól és azokkal kapcsolatos tapasztalatokról alkalomadtán számot adnának."

Dobossyné Szporni Anna Néhány gyakorlati szempont az elemi iskolai tornatanításhoz cím alatt igen logikus tanulmányban mutat rá, hogy az új felismerések alapján a torna ma megszűnt tantárgy lenni, nevelési eszköz lett, melynek célja elsősorban a gyermek egészségének óvása és fejlesztése, másodsorban erkölcsi és szellemi képességeinek növelése. Kifejti nagyon szép példasorral illusztrálva, hogy ma már az új célkitűzéssel együtt a tornában végzett gyakorlatoknak értékelése is megváltozott. „Míg a régi torna esztétikai szempontból értékelte az egyes gyakorlatokat, a mai testnevelés a fiziológiai és pszichológiai értékeket vizsgálja, ami annyit jelent, hogy kiválasztásuknál, összeállításuknál azt vizsgáljuk, van-e ebből vagy abból a gyakorlatból a gyermekeknek testi vagy lelki haszna, nem pedig azt, hogy a gyakorlat szép-e, vagy sem? „Az udvar, az erdő, az országot is alkalmas arra, hogy egyéb hely hiányában pótoljuk a hiányzó helyiségeket. „Ügyességgel, jóakarattal és egy kis fáradtsággal nagyon sok hiányt pótolhat a tanító és egyedül rajta áll, hogy a testnevelés kellő megértésre találjon tanítványainál és hogy a torna a legszebb és legkedvesebb órák egyikevé váljék. A cél: a jövő generáció egészsége megérdemli a munkát és a fáradtságot, sőt az áldozatot is.“

Molnár János A tanító munkája falun címmel vázolja, milyen kemény munkát követel a mai élet a tanítótól. Terepszemlét kell tartania a tanítónak a falun, megismerni az osztályellenitéket és lehetőség szerint kiegyenlíteni. „A mai kisebbségi életünkben nem lehetnek részletek, itt csak egy cél lehet: kisebbségi életünk olyanná tétele, hogy az itteni magyarság megmaradjon és fejlődjék tovább. A tanító csak akkor tudja ezt a nehéz munkát elvégezni, ha az egész lakosság hallgat rá, ha az élete egy talpig-ember élete lesz és nem köti le magát semmiféle érdekszövetségnek, hanem megmarad annak, aminek lennie kell: igazi népnevelőnek.“ Meg kell küzdenie a tanítónak a bizalmatlansággal, meg kell békülnie azzal, hogy nemcsak ő figyel, hanem az ő magánéletét is figyelik és minden akadályon át is terjesztenie kell az általános műveltséget és a szakműveltséget (kölesönkönyvtár, dalszövetség, továbbképző-tanfolyam). Amely faluban több tanító van, ott meg kell oszlania a munkának.

Fizély Gyula tanulmányának címe: Tapasztalatok a szülői ház és az iskola együttes munkájának műhelyéből. Az író hivatkozik egy 1930-ban kiadott rendeletre, mely az iskolák mellett szülői társulatok alakítását teszi lehetővé. A kísérlet ilyen társulatok alakítására nemcsak a cseheknél és a németeknél, hanem a magyaroknál is megkezdődött, s a szülői ház és iskola jó viszonyának fejlesztésén kívül szociális céljai is vannak: pénzübeli segélyek osztása szegény tanulók közt, tankönyvek adása, egész-

ségügyi berendezések, új iskola emelésére irányuló lépések, kenyér-, tej-, levesakció, orvosi előadások rendezése stb. Fizély szeretné, ha ez a lassú lendülettel megindult mozgalom minél jobban kifejlődne, mert ennek sikere „legszebb himnusza lenne a magyarság fajszeretetének.“

Annyit mindenesetre meg lehet állapítani, hogy a Pedagógiai Évkönyv tartalmas füzettel indult meg. Az anyagiaktól korlátozva mindössze 96 lapon jelenhetett meg s biztosan ezért nincs benne visszapillantás a csehszlovákiai magyar pedagógiának csaknem kétévtizedes multjára. Amilyen fontos a szemlében, hogy a szlovenszkői magyar pedagógusok tájékoztatást kapnak a magyarországi pedagógiának sok értékes termékéről, éppannyira hiányzik a csehszlovákiai magyar pedagógiai művek és mozgalmak ismertetése. A szerkesztő *Krammer Jenő*n kívül, kinek egyik különös értékű könyve mellett (*A szlovenszkői magyar serdülő lelkkiválága*) annyi tartalmas cikke és tanulmánya jelent meg magyarországi és erdélyi lapokban, hivatkozhatnánk *Farkas István* kitűnő tanulmányára a polgári iskoláról (*A Jövő Útjain*, 1933), *Szerényi Ferdinánd* és *Szalatnai Rezső* számos cikkére, *Scherer Lajos* munkájára stb. Mindez amellett tanúskodik, hogy ha mennyiségben nem is a mi méreteinkhez szabva, de minőségben magas színvonalú tanulmányok jelentek meg az ő munkájuk eredményeképp is. Krammer Jenő tudatos célkitűzése s a megjelent tanulmányok értéke biztató jele annak, hogy a Pedagógiai Évkönyv évről-évre gazdagabb tartalommal fog megjelenni.

Kemény Gábor.

IRODALOM.

Polgári iskolai kérdések a szegedi tankerület polgári iskolái igazgatóinak értekezletén. Közzéteszi *dr. Kásparti János* tankerületi főigazgató. Szeged, 1936. (122 lap.) Ára 1 pengő 30 fillér.

A közoktatásügyi igazgatásról szóló 1935. évi VI. t.-c. a tankerületi kir. főigazgatók feladatává teszi, hogy az új törvényben hatáskörükbe utalt összes nevelő-oktató intézeteket egyöntetűen irányítsák. Ezt a kétségtől nem könnyű feladatot a főigazgatók úgy vélték legsikeresebben megoldhatni, hogy a tankerületükhöz tartozó közép- és középfokú iskolák igazgatóit és szakfelügyelőit, valamint a népiskolák szakszerű felügyeletével megbízott körzeti iskolafelügyelőit iskolatípusonként külön-külön értekezletre hívták össze, megbeszélték az iskolák időszerű kérdéseit és megállapították az egyöntetű eljárás irányelveit.

A szegedi tankerületi kir. főigazgató a tankerületéhez tartozó polgári iskoláknak négy tételt küldött meg és felhívta az igazgatókat, hogy a tanártestület rendkívüli értekezleten vitassa meg az egyes tételeket egy-egy tanár írásbeli előterjesztése alapján. Az előterjesztéseket, valamint a hozzászólásokat tartalmazó jegyzőkönyveket az iskoláktól bekérte és az így beérkezett